

Ізовіта А.М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права*

СУТНІСТЬ ТА ПОНЯТТЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНОГО РИНКУ

Обіг прав на земельні ділянки та функціонування ринку земель потребує налагоджених організаційних, правових та економічних механізмів, що в свою чергу, унеможливує реалізацію кримінальних посягань без запланованої, скоординованої та цілеспрямованої діяльності групи осіб. Зазначені характеристики відображають організований характер злочинної діяльності в земельній сфері.

Аналіз статистичних даних Міністерства внутрішніх справ України та судової практики розгляду кримінальних справ також вказує на те, що злочинній діяльності на ринку земель властива така ознака, як високий рівень кримінальної впорядкованості. Таким чином, ця діяльність потребує об'єднання зусиль для досягнення злочинного результату з відповідним розподілом функцій між учасниками організованих угруповань.

Підвищення рівня організованості злочинності є закономірною, загальносвітовою тенденцією, що зумовлено рівнем організації соціального середовища та його складових. Поступово організована злочинність набуває ознак соціального інституту. На думку В.М. Дрьоміна, інституціональний характер організованої злочинності проявляється в тому, що з метою самозбереження та самовідтворення злочинним організаціям доводиться створювати мережу соціальної підтримки в суспільстві, які б полегшували незаконну економічну діяльність та не допускали конкурентів на свої ринки. (Дрьомін В.М. Злочинність як соціальна практика: інституціональна теорія криміналізації суспільства: Монографія. - О.: Юридична література, 2009. - С.441).

Про стан та тенденції розвитку організованої злочинності в Україні вказує, в деякій мірі, кримінальна статистика. За даними МВС України, в останні декілька років прослідковуються незначні коливання в кількісних показниках щодо виявлених організованих злочинних груп та злочинних організацій. Так, в 2008 р. - 378, 2009 р. - 379, 2010 р. - 397, 2011 р. - 395. (Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. Статистика МВС. Стан та структура злочинності в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/artide/7r7134>).

Визначимо, що організована злочинна діяльність проявляється в систематичному або постійному, здебільшого у вигляді промислу (злочинного підприємства) вчиненню умисних злочинів, спрямованих на отримання сталих високих прибутків та їх легалізацію на основі утворення злочинного об'єднання та спеціально організованої системи забезпечення його підтримки органами влади чи її представниками з метою прикриття від соціального контролю та відповідальності. (Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика [Текст]: у 3 кн. — Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів / А.П. Закалюк. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. - С.312-313). В даному визначенні сконцентровані ключові положення поняття злочинної діяльності загалом, як родового поняття відносно вищенаведеного, в рамках якого проводиться аналіз змісту

організованої діяльності в сфері обігу земельних ділянок на ринку земель.

Відповідно, змістовна характеристика організованої злочинної діяльності на земельному ринку проявляється у незаконній систематичній діяльності, направленої на порушення встановленого законом порядку перерозподілу прав власності на земельні ділянки та ринкових механізмів його забезпечення.

За умови набуття злочинною діяльністю на ринку земель ознак організованої злочинної діяльності, її власні ознаки відповідно піддаються певним змінам та характеризуються наступним:

- діяльність організованого злочинного формування спрямована на отримання значних прибутків, передусім фінансових коштів від незаконних операцій із земельними ділянками;

- систематичний характер умисного вчинення злочинів на земельному ринку, у вигляді: незаконних правочинів із землею, шляхом фальсифікації документів, необхідних для купівлі-продажу, оренди земельної ділянки; підкуп посадових осіб з метою незаконного отримання земельної ділянки; примушення до здійснення правочину з земельною ділянкою, земельним паєм або відмови від його здійснення; одержання або вимагання хабара за сприяння в отриманні земельної ділянки; вимагання земельної ділянки або права власності на неї; реєстрація незаконних правочинів із землею; самовільне зайняття земельної ділянки тощо;

- спеціально утворена система організаційного та іншого забезпечення і підтримки, яка включає в себе налагодження корумпованих зв'язків з представниками державної влади та місцевого самоврядування, в підрозділах інфраструктури земельного ринку та ін.;

- утворення для здійснення діяльності організованого злочинного об'єднання, учасники якого володіють спеціальними знаннями в земельній сфері та відзначаються високим рівнем професійної підготовки. Судова практики розгляду кримінальних справ вказує на те, що нерідко учасниками даних формувань є голови сільських, селищних, районних, міських, обласних рад, співробітники відділів державного агентства земельних ресурсів тощо.

Небезпечність організованої злочинності в сфері земельного ринку обумовлена тим, що вона функціонує та розвивається на базі легальної інфраструктури ринку земель, деформуючи при цьому ринкові механізми перерозподілу прав власності на земельні ділянки, стримуючи розвиток цивілізованого земельного ринку.

Крім того, необґрунтована концентрація прав власності на земельні ділянки в руках організованих злочинних угруповань породжує нераціональне або нецільове використання земель, що завдає значної шкоди інтересам суспільства та держави.